

Het Middelburgs model

Inhoudelijk kader transformatieproces 'Beweging naar voren'

Aangepaste versie na bespreking in commissie 12 mei 2021

Inhoud

Aanleiding	3
Leeswijzer.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Missie & visie	5
3. Het Middelburgs model	7
3.1 Sterke sociale basis	8
3.2. Sociale Basiszorg	13
3.2.1 Voorportaal (Externe ingang).....	14
3.2.2 Praktijkondersteuning huisarts (POH)	15
3.3 Aanvullende, specialistische zorg	16
4. Ontwikkelagenda	18
4.1 Sociale basis in wijken.....	18
4.1.1 Integrale wijkaanpak.....	18
4.1.2 Verbeterde wijk- en buurtgerichte informatievoorziening	18
4.1.3 Preventieve schuldhulpverlening.....	19
4.1.4 Versterking samenwerking met huisartsen en tandartsen.....	20
4.1.5 Verbreding samenwerking jeugdgezondheidszorg (JGZ).....	20
4.1.6 Verbeterde samenwerking met onderwijs	21
4.1.7 Doorstroming van maatschappelijke opvang en beschermd wonen naar zelfstandig wonen	21
4.2 Zorgen voor elkaar	22
4.2.1 Passende ondersteuning en zorg voor (kwetsbare) ouderen thuis.....	22
4.2.2 Versterking van (jonge) mantelzorgers.....	22
4.2.3 Betere profilering van het kind- en jongerenwerk	22
4.2.4 Betere profilering van het schoolmaatschappelijk werk (SMW)	23
4.2.5 Versterken rol van bewonersinitiatieven.....	23
4.3 Gezondheid en vitaliteit.....	23
4.3 Gezondheid en Vitaliteit	23
4.3.1 Positieve gezondheid	23
4.3.2 Focus op preventie.....	24
4.4 Integraal (samen)werken	24
4.4.1 Zorg & Werk	24
4.4.2 Armoede & Bestaanszekerheid.....	25
4.4.3. In elke regio samenwerking op zorg & ondersteuning	25

Aanleiding

Sinds 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor het organiseren van zorg en ondersteuning dichtbij de bewoners via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet (Jw) en Participatiewet (PW). Goede zorg én een sterke sociale basis zijn de pijlers voor deze transformatie

De start van de decentralisaties ligt nu 5 jaar achter ons. De komende periode staan we voor de opgave het sociaal domein verder door te ontwikkelen. Het doel is het financieel houdbaar maken van het sociaal domein zodat passende zorg en ondersteuning duurzaam kan blijven worden geboden. Dat is nodig omdat de kosten toenemen en de Rijksbijdragen teruglopen. Subdoelen daarbij zijn 1) Transformatie 2) Realisatie financiële taakstellingen 3) Effectief en efficiënt inrichten van de ondersteuning- en zorgstructuur.

Een eerste stap in deze doorontwikkeling is gezet met het vaststellen van het actie- en herstelplan Sociaal Domein. Het hoofddoel hiervan is de realisatie van financiële taakstellingen. De belangrijkste uitgangspunten hierin zijn het investeren in het versterken van het voorliggend veld, het begrenzen van geïndiceerde voorzieningen in het kader van de Wmo en de Jw en het 'in control' komen door middel van informatievoorziening en opdrachtgeverschap.

De volgende stappen zijn gericht op de transformatie en het effectief en efficiënt inrichten van de ondersteuning- en zorgstructuur. De transformatie richt zich op het maken van de zogenaamde 'beweging naar voren'. Hiervoor is in samenwerking met onze kernpartners het Middelburgs model voor ondersteuning en zorg opgesteld. Het effectief en efficiënt inrichten van de ondersteuning- en zorgstructuur is een organisatievraagstuk. Dit is gehangen aan een bestuursopdracht voor een toekomstbestendige ondersteuning- en zorgstructuur sociaal domein. De hamvraag is: Hoe organiseren we de ondersteuning voor onze inwoners voor 2022 e.v.? Ditzelfde geldt voor de toegang tot de wettelijke voorzieningen Wmo en Jw na 2022. Het organisatieplan TIM loopt tot 2022 en de positionering van de wettelijke taken op het gebied van Wmo & Jw moeten een definitieve borging krijgen en logisch en duidelijk worden georganiseerd. Daarbij wordt ook gekeken naar de positionering van complexe domein overstijgende casuïstiek (drang en dwang) en de positionering van kernpartners Maatschappelijk Werk Walcheren (MWW) en Welzijn Middelburg (WM) in het voorliggend veld. De uitvoeringspraktijk leert dat er nog veel te verbeteren is. Met de bestuursopdracht wordt een proces in gang gezet om op het gebied van structuur en sturing tot concrete wijzigingen en verbeteringen te komen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 start met een inleiding. In hoofdstuk 2 beschrijven we onze missie & visie. Daarna gaan we in hoofdstuk 3 in op de transformatie, ofwel de zogenaamde 'beweging naar voren'. We beschrijven het Middelburgs model voor zorg en ondersteuning. Tot slot staan we in hoofdstuk 4 stil bij de ontwikkelopgaven die van belang zijn voor het transformatieproces.

1. Inleiding

De in 2017 vastgestelde Welzijnsvisie stelt de eigen verantwoordelijkheid van de inwoner, het wederkerigheidsbeginsel en de ondersteunende rol van de overheid centraal. Het streven naar kansrijke, veilige wijken voor ieder maar met nadruk op de meest kwetsbare mensen zoals kinderen, ouderen en mensen met een beperking of aandoening is uitgangspunt.

In dezelfde welzijnsvisie wordt met welzijn bedoeld, dat het zowel lichamelijk als geestelijk als sociaal goed gaat met een inwoner. Daarbij spelen diverse factoren een rol zoals welvaart, gezondheid, vrijheid, vriendschap, veiligheid en beschikbare faciliteiten. Welzijn is ook de mate waarin mensen naar eigen wens en vermogen deelnemen en deel kunnen nemen aan de samenleving. Het vergroten van zelfredzaamheid staat eveneens centraal, mensen wonen immers steeds meer en langer zelfstandig. De mantelzorgers die daarbij betrokken zijn, moeten ontlast kunnen worden. Is aan de condities daarvoor voldaan dan is dat de basis van waaruit mensen met anderen kunnen werken aan hun samenredzaamheid, meer vrijwillige inzet, meer bewonersinitiatieven, meer sociale cohesie en wederkerigheid. Dat laatste gaat erom dat ieder mens iets te bieden kan hebben en niet alleen ontvangt.

Aangepast: In de doorontwikkeling van het sociaal domein willen we meer integraal werken, meer zorg op maat leveren, meer participerende burgers stimuleren, meer inzetten op preventie en waar mogelijk innoveren. De huidige zorg en ondersteuningsstructuur is vooral gericht op individuele zorg en ondersteuning van kwetsbare inwoners met (meestal meerdere) hulpvragen. De landelijke praktijk leert echter dat deze individuele aanpak onvoldoende toereikend is voor het slagen van de transformatie in het sociaal domein. Door de nadruk op een individuele aanpak zijn de verbindingen tussen inwoners in wijken en gemeenschappen uit het oog verloren. We zien steeds meer dat voor het slagen van de transformatie een sterke sociale basis nodig is.¹ Bij de versterking van de sociale basis gaat het juist om de versterking van meer collectieve inspanningen, het beter aansluiten van de zorgprofessionals bij de sociale basis en de leefwereld van bewoners en een goede samenwerking in de buurt tussen formele en informele zorg.

Onze ambitie is een sterke sociale basis zodat bewoners meer voor zichzelf, voor elkaar en voor Middelburg kunnen betekenen. Met een sterke sociale basis ondersteunen we het zelf organiserend vermogen van inwoners met een dekkend aanbod van algemene- en preventieve voorzieningen, zowel individueel als collectief. Deze voorzieningen zijn in principe voor iedereen toegankelijk en zoveel mogelijk in de wijk zelf aanwezig.

De komende periode staat in het teken van het versterken van de sociale basis. We noemen dit de zogenaamde 'beweging naar voren'. **Aangepast: Met de beweging naar voren gaan we op zoek naar een meer collectief perspectief. Daarbij kijken we niet alleen probleemgericht en richten we ons niet op kwetsbaarheden, maar sluiten juist aan bij allerlei krachten en talenten zowel bij de individuele bewoner als in zijn directe netwerk, de buurt, wijk, dorp of stad waar hij woont.** Met deze 'beweging naar voren' beogen we dat Middelburgers zich zo lang mogelijk zelf, of met behulp van vrienden, burens, familie en vrijwilligers kunnen redden op alle levensterreinen met zo min mogelijk professionele ondersteuning. Circa 80% van de bevolking redt zich zonder noemenswaardige problemen, of kan dat met een licht steuntje in de rug worden c.q. blijven. Bij 20% ligt dat anders.

Het doel is door behoud en/of versterking van de zelfredzaamheid en/of samenredzaamheid zorg of intensivering van zorg te voorkomen of uit te stellen. We leggen steeds meer de nadruk op het gewone leven, op het benutten van het sociale netwerk van mensen, het bevorderen van zelfredzaamheid en grip op de eigen situatie. De 'beweging naar voren' vraagt om een investering in het voorliggend veld¹. Het streven is een effectief en efficiënt voorliggend veld om zodoende de zorg en ondersteuning op de lange termijn betaalbaar te houden.

---

¹ Het geheel van collectieve voorzieningen en het gehele netwerk van vrijwilligers en professionals die vrij toegankelijk beschikbaar zijn in Middelburg om inwoners te helpen op eigen kracht en naar eigen tevredenheid aan de samenleving deel te nemen.

De 'beweging naar voren' willen we realiseren door meer zorg en ondersteuning te realiseren vanuit de voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn (zonder indicatie). Preventie en vroegsignalering krijgen een essentiële plek daarbij. De inzet en ondersteuning die het voorliggend veld biedt is in samenhang met de totale keten van preventief tot specialistisch aanbod. Verouderd aanbod is gekanteld naar vernieuwende ondersteuning. We kiezen voor een Middelburgs model, wat past bij onze stad, cultuur en huidige infrastructuur. Dit model borduurt voort op de gewenste situatie en geeft een duidelijk onderscheid in de vormen van ondersteuning.

Opgave:

We versterken de sociale basis en we organiseren een toekomstbestendige ondersteuningsstructuur: toegankelijk; betaalbaar; passende zorg voor diegenen die het echt nodig hebben.

Middelburg is een stad met een stevige sociale samenhang. Een samenleving waarin het in de meeste gevallen gewoon is om elkaar even te helpen. Waar inwoners een sociaal netwerk hebben om op terug te kunnen vallen. De ontwikkeling van gemeenschappen op straat, buurt of wijkniveau is daarbij belangrijk. Een sterke gemeenschap draagt ook bij aan de ontwikkeling van kinderen (pedagogische civil society). We willen meer normaliseren, demedicaliseren en accepteren dat in het gewone leven niet alles van een leien dakje gaat. De nadruk komt meer te liggen op het gewone leven, op het benutten van de hulpbronnen uit de sociale basis, het bevorderen van zelfredzaamheid en grip op de eigen situatie. De huidige focus op problemen en het zoeken van oplossingen in de zorg moet worden omgebogen naar een normalisering van lichtere problemen. Iedereen heeft in zijn leven te kampen met vragen of tegenslag. Wanneer men vroegtijdig en dichtbij gehoor vindt en/of lichte ondersteuning ontvangt, dan is er in veel gevallen geen zwaardere hulpverlening nodig.

We werken toe naar een integrale en samenhangende aanpak in de 'beweging naar voren' en in het verlengde daarvan bij de inrichting van de (fysieke) leefomgeving. De kwaliteit van de leefomgeving wordt bepaald door lokale, integrale keuzes over de gewenste kwaliteit van een gebied. En daar ligt ook de relatie met de omgevingswet. Er moet in de omgevingsvisie een belangrijke verbinding worden gelegd met; langer zelfstandig wonen, zelfredzaamheid en participatie, gezondheid en de inclusieve samenleving. Het gaat dan niet alleen over de "harde" fysieke kant van de leefomgeving maar vooral over de "zachte" kant; de samenleving zelf. Voelen inwoners zich veilig? Wordt de sociale cohesie bevorderd? Zijn er voldoende goede (basis)voorzieningen? Is de openbare ruimte en zijn openbare gebouwen zodanig ingericht dat inwoners met een beperking zoveel als mogelijk kunnen deelnemen aan activiteiten? Zijn zorg- en welzijnsvoorzieningen nabij? Voelen alle groepen, ook de moeilijk bereikbare, kwetsbare inwoners zich gehoord en gezien?

Binnen het sociaal domein wordt de "zachte" kant een sterke sociale basis genoemd. De sociale basis in brede zin bestaat uit wat inwoners zelf met en voor elkaar doen en de meer professionele, georganiseerde sociale basisvoorzieningen. Sociale basisvoorzieningen raken aan alle aspecten van het dagelijkse leven: winkels, vervoer, ontmoeting, onderwijs, opvoeding, werk, gezondheid, wonen, bewegen, cultuur en veiligheid. Deze voorzieningen zijn laagdrempelig, iedereen kan er gebruik van maken. Voor veel sociale basisvoorzieningen is de gemeente primair verantwoordelijk (wettelijk en financieel).

De gemeente Middelburg zet zich in om een sterke sociale basis zoveel als mogelijk samen met andere partijen en actieve inwoners te organiseren. Het gaat om sociale voorzieningen, bewonersinitiatieven en vrijwillige inzet die er aan bijdragen dat mensen prettig samenleven in een veilige en uitdagende omgeving en iedereen mee kan doen. Met extra aandacht voor (tijdelijk) kwetsbare inwoners. De gemeente wil dat Middelburgers zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige, verantwoordelijke inwoners en zich zo lang mogelijk zelf, of met behulp van vrienden, burens, familie en vrijwilligers redden op alle levensterreinen met zo min mogelijk professionele ondersteuning. Het doel is door behoud en/of versterking van de zelfredzaamheid en/of samenredzaamheid zorg of intensivering van zorg te voorkomen of uit te stellen.

Middelburg is één van de vele gemeenten die in financieel zwaar weer zitten. Er is sprake van een oplopend begrotingstekort ten gevolge van toename aan zorg en een afname van het Rijksbudget. Daarnaast hebben we sinds 2020 te maken met de Coronacrisis en de (financiële) gevolgen daarvan. Dit alles noodzaakt tot een versnelling in de 'beweging naar voren'. Daarentegen sluit deze 'beweging naar voren' naadloos aan bij de toekomstige ambities, zoals naar voren is gekomen in dialoogtafel Zorg en Welzijn. Algemene deler is het 'omkijken naar elkaar', hoe we dit doen vraagt om nieuwe benaderingen die

passen bij de toekomstige trends: mensheid 3.0, het nieuwe normaal, de digitale transformatie. Er komt een beweging op gang van het individu naar de community, die vraagt om andere vormen van samenleven en samenwerken: laagdrempelig, dichtbij, op wijk- en buurtniveau.

Deze beweging vraagt om levensloopbestendige wijken, waarin een ieder (jong en oud) naar elkaar omkijkt, zich mede verantwoordelijk voelt en eigenaarschap pakt en zodoende een bijdrage levert aan (het vergroten van) de leefbaarheid in de wijk. Nieuwe woonvormen (met elkaar wonen en voor elkaar zorgen) kunnen kleine innovatiehubs zijn.

Zorg en Welzijn wordt zoveel als mogelijk wijkgericht georganiseerd. De focus ligt op normalisering, (vroeg)signalering, preventie en een goed (wijkgericht) voorzieningenniveau, waaronder een goede (digitale) informatievoorziening met voldoende aandacht voor bewustwording van een gezonde leefstijl en een goede sociale netwerkkaart. Toegankelijk, laagdrempelig en eenvoudig zijn kernbegrippen hierbij. Preventieve inzet en lichte kortdurende ondersteuning worden in de wijk aangeboden. Daarbij kan worden ingezet op de ontwikkeling van mobiele oplossingen. Denk bijvoorbeeld aan een (buurt)bus als middel om mensen te voorzien van informatie en advies of voor het leveren van mobiele zorg. Aanvullende zorg wordt gecentraliseerd en alleen indien nodig ingezet.

3. Het Middelburgs model

Vanaf 1 januari 2020 is de toegang tot ondersteuning en zorg vanuit Wmo en Jw weer lokaal georganiseerd. In Middelburg hebben we vanaf dat moment het organisatieonderdeel 'Toegang in Middelburg' (TIM) toegevoegd aan de gemeentelijke organisatie. TIM fungeert als toegangsportaal voor geïndiceerde voorzieningen Wmo en Jw. Voor het aanvragen van een uitkering, bijzondere bijstand, minimaregelingen en schulphulpverlening kunnen inwoners terecht bij Orionis. **Aangepast: Daarnaast kunnen inwoners bij Orionis terecht voor werk en participatie.**

In 2019 was het ontvlechten van Porthos, de voormalige organisatie voor toegang tot ondersteuning en zorg voor Wmo en Jw, prioriteit. In 2020 stond het bieden van zorg continuïteit door TIM centraal. Kalenderjaar 2021 wordt het jaar waarin we vorm en invulling gaan geven aan de zogenaamde 'beweging naar voren', dit noodzaakt tot meer/betere samenwerkingsverbanden die in verbinding staan met de wijken: laagdrempelig en dichtbij, om op deze wijze hulpvragen eerder op te kunnen vangen en kosten te besparen door efficiënter te werken. Het doel is meer zorg en ondersteuning vanuit het voorliggend veld te geven, waardoor de inzet op geïndiceerde voorzieningen kan worden voorkomen of uitgesteld en als gevolg daarvan leidt tot een afname van het beroep op dure specialistische zorg. In de kern gaat het om het (vroeg)tijdig signaleren van vraag door aanwezig (zichtbaar, aanspreekbaar) te zijn daar waar de doelgroep is zodat vragen gezien worden en op- en afgevangen kunnen worden.

We kiezen voor een Middelburgs model, wat past bij onze stad, cultuur en huidige infrastructuur. Dit model borduurt voort op de gewenste situatie en geeft een duidelijk onderscheid in de vormen van ondersteuning. **Aangepast: Het Middelburgs model is een afgeleide van het Utrechtse model voor zorg en ondersteuning. We hanteren dezelfde drie sporen: een sterke sociale basis, sociale basiszorg en aanvullende specialistische zorg. De invulling van deze drie sporen is Middelburg specifiek.**

Figuur 1: Het Middelburgs model

Het Middelburgs model is betrouwbaar, toegankelijk en herkenbaar. Met respect voor ieders identiteit wordt er samengewerkt vanuit gelijkheid en gelijkwaardigheid. De inzet is gericht op het eenvoudig houden en normaliseren van ondersteuningsvragen en het voorkomen van erger. Hoewel het versterken van de zelfredzaamheid hierbij centraal staat, blijft de bescherming van de veiligheid en gezondheid van kinderen en volwassen altijd voorop staan.

In de praktijk kennen de onderdelen geen harde scheiding: ze lopen vloeiend in elkaar over en complementeren elkaar. We investeren met dit model in een sterk voorliggend veld en in het bijzonder in een goede sociale infrastructuur in de wijk. Alle inzet is gericht op vroeg signaleren, preventie en een beter bereik van inwoners die hulp en ondersteuning nodig hebben en zodoende op termijn het beroep op de duurdere, specialistische zorg te verminderen. Een sterke(re) sociale basis draagt bij aan het welzijn van inwoners en draagt bij aan preventie en vroegsignalering. Hierdoor kunnen in de sociale basiszorg allerlei vragen laagdrempelig en vroegtijdig op- en afgevangen worden en kan de inzet op zorg en ondersteuning worden beperkt tot diegene die het echt nodig hebben. Er kan binnen de drie onderdelen worden op- en afgeschaald.

Aanwezigheid en Toegankelijkheid staat voorop

Met aanwezigheid bedoelen we zichtbaar, aanspreekbaar, outreachend, daar waar de doelgroep is zodat signalen en vragen gezien en gehoord worden. De voorkeur gaat uit naar een versnipperde aanwezigheid in de wijk (dat wil zeggen: op meerdere plekken waar inwoners zich bevinden). We benutten daarbij vooral de samenwerkingspartijen die zich al op vindplaatsen bevinden, zoals scholen, jongerenwerk, huisartsen, kinderopvang, etc.

Toegankelijkheid gaat om fysieke vindbaarheid en laagdrempelige toegang. Alle inwoners moeten informatie kunnen vinden over waar ze hun vraag kunnen stellen. Een website met goede en heldere informatie en passend taalgebruik is een minimale vereiste. Daarnaast moeten er andere (informatie)kanalen bestaan, zoals telefonisch of via de e-mail. Als de vraag eenmaal is gesteld, moet je als professional aan de inwoner uitleggen welke routes/trajecten mogelijk zijn.

3.1 Sterke sociale basis

Een sterke sociale basis draagt eraan bij dat bewoners prettig samenleven en dat iedereen mee kan doen! Ook de bewoners met een (tijdelijke) kwetsbaarheid. Bewoners zijn daar in eerste instantie natuurlijk zelf verantwoordelijk voor. Maar het is ook normaal om elkaar daarbij te helpen en ondersteunen indien dat nodig is. We hebben het hier over het dagelijkse leven in de Middelburgse wijken. Met een sterke sociale basis ondersteunen we het zelf organiserend vermogen van inwoners met een dekkend aanbod van algemene- en preventieve voorzieningen, zowel individueel als collectief. Deze voorzieningen zijn in principe voor iedereen toegankelijk en zoveel mogelijk in de wijk zelf aanwezig.

Kernonderdelen

- Algemene- en preventieve voorzieningen
- Wijknetwerken
- Sociale netwerkkaart

Kernelementen

- Wijkgericht
- Gericht op het collectief
- Van wijkanalyse tot integrale wijkaanpak

3.1.1 Algemene- en preventieve voorzieningen

Gemeenten kunnen (veel) kosten besparen door ervoor te zorgen dat mensen helemaal geen zorg nodig hebben vanuit de Wmo of Jeugdwet. Een speerpunt in de 'beweging naar voren' is dan ook om te investeren in het versterken van preventieve inzet en het uitbouwen van algemene voorzieningen. Onze ambitie is een sterke sociale basis zodat bewoners meer voor zichzelf, voor elkaar en voor Middelburg kunnen betekenen.

De inzet is gericht op het versterken van algemene en preventieve voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn waar geen toestemming nodig is van de gemeente of een andere wettelijke verwijzer, zoals de huisarts of een gecertificeerde instelling. De aanpak is tweeledig:

1. Investeren in (vernieuwende) initiatieven en activiteiten die een duidelijke bijdrage leveren aan het versterken van de sociale basis en zodoende de zorg en ondersteuning op de lange termijn betaalbaar te houden.
2. Heroverweging subsidies Sociaal domein (ring 2) voor 2023 e.v.

Investeren in (vernieuwende) initiatieven en activiteiten die een duidelijke bijdrage leveren aan het versterken van de sociale basis en zodoende de zorg en ondersteuning op de lange termijn betaalbaar te houden.

In het actieplan Sociaal Domein is hiervoor een realisatiebudget preventie in het voorliggend veld gereserveerd. Dit budget bestaat tot en met 2023 en bedraagt € 150.000, - voor de jaren 2021, 2022. Het budget willen we specifiek bestemmen voor (vernieuwende) initiatieven en activiteiten die een duidelijke

bijdrage leveren aan het versterken van de sociale basis en zodoende de zorg en ondersteuning op de lange termijn betaalbaar te houden.

De inzet voor 2021 is reeds bepaald (bij collegebesluit 30 maart jl.). In de loop van 2021 zullen we een stand van zaken geven op de inzet over 2021 gekoppeld aan een voorstel voor invulling voor 2022. Ditzelfde doen we in 2022 in aanloop naar 2023. Voor 2022 en 2023 wordt een speciaal uitvoeringskader opgesteld met criteria voor het versterken van preventieve inzet, te bekostigen uit het in het actieplan Sociaal Domein gereserveerde realisatiebudget preventie in het voorliggend veld.

De bijdrage vanuit dit budget is in principe incidenteel. Uitgangspunt is dat na 1 jaar, de inzet wordt geëvalueerd. Eén van de evaluatiecriteria is dat de inzet (kosten) effectief is. De evaluatie vindt plaats aan de hand van vooraf opgestelde Kritische Prestatie indicatoren (KPI's). Eventuele vervolginzet willen we, onder de noemer van ombuigingen, bekostigen door dekking uit WMO- of jeugdbudget. Op deze manier laten we financiële ruimte in het preventiebudget om ook in 2022 en 2023 inzetten op vernieuwende initiatieven en activiteiten die een duidelijke bijdrage leveren aan preventie in het Sociaal Domein.

Heroverweging subsidies Sociaal domein (ring 2) voor 2023 e.v.

We sluiten aan bij het lopende proces voor een nieuw subsidiebeleidskader. De nadere regels voor de subsidies Sociaal Domein kunnen dan onder de gewijzigde Algemene Subsidieverordening (ASV) gehangen worden. In de tussentijd kunnen subsidieontvangers geïnformeerd worden en kunnen de aankondigingsbesluiten genomen worden door of namens het college. De verwachte ingangsdatum van de wijzigingen is voor het subsidiejaar 2023. Dat geeft ons voldoende tijd om het juridisch -en beleidskader af te ronden en een redelijke termijn te hanteren. Dit betekent dat een collectieve heroverweging van de subsidies pas in 2023 geëffectueerd kan worden. In de tussentijd worden in 2021 de nadere regels voor de subsidies Sociaal Domein al opgesteld onder leiding van de projectleider subsidies.

3.1.2 Wijknetwerken

Om het zelf organiserend vermogen van inwoners beter te benutten en de samenwerkingsverbanden te verbeteren worden in Middelburg wijknetwerken verder ontwikkeld. De wijknetwerken bestaan uit vrijwillige en professionele partijen in het voorliggend veld en anderen die in de wijk een signalerende rol spelen.

Een sterke sociale basis bestaat uit actieve bewoners die zich vrijwillig inzetten voor elkaar en voor de buurt en een professionele structuur die daarop aansluit. Dit samenspel tussen de professionele organisaties in de sociale basis en wat bewoners doen, willen we optimaliseren en versterken. Dat betekent het goed positioneren van de professionele organisaties en het versterken van bewoners (initiatieven). Daarom werken bewoners (initiatieven), maatschappelijke partners en de gemeente in de wijknetwerken samen aan een goede mix van professionele betaalde inzet, onbetaalde vrijwillige inzet en tussenvormen. Het werken in wijknetwerken is een doeltreffende manier om aan te sluiten bij de leefwereld. Bereikbaarheid loopt vooral via personen en vindplaatsen, niet direct via een loket. Het gaat om 'kennen en gekend worden', ook op persoonlijk niveau.

Speelhof Hogerzaal

Speelhof Hoogerzaal is een natuurspeelsterrein in de Griffioen, ontstaan uit een burgerinitiatief. Door verbeeldingskracht en inzet van veel vrijwilligers kwam het tot stand. Zij zorgen ook voor het beheer en onderhoud. Met hulp en ondersteuning van de gemeente en sponsors groeide het sinds 2010 uit tot een prachtig educatief natuurspeelpark. Er zijn ook tuintjes voor klassen van basisscholen. De kinderen leren er groenten en bloemen kweken. Ook vrijwilligers die op het speelhof werken hebben er tuintjes. Midden op het terrein vind je een vuurplek, een speelweide met picknicktafels en een paviljoen met terras om elkaar te ontmoeten.

Binnen de gemeente Middelburg zijn er elf wijken, met ieder een eigen identiteit. Deze wijken zijn vervolgens gebundeld in 6 wijknetwerken. Elk netwerk bestaat uit een clustering van wijken of dorpskernen², te weten:

Noord	Binnenstad	Arnemuiden	Zuid/Oost	Zuid	West
<ul style="list-style-type: none"> • Sint Laurens • Klarenbeek / Veersepoort, Nieuw Middelburg 	<ul style="list-style-type: none"> • Binnenstad 	<ul style="list-style-type: none"> • Arnemuiden / Kleverskerke 	<ul style="list-style-type: none"> • Dauwendaele • Mortiere • Nieuw en Sint Joosland 	<ul style="list-style-type: none"> • Magistraatwijk • Reijershove • Erasmuswijk 	<ul style="list-style-type: none"> • 't Zand / Stromenwijk / Rittenburg • Griffioen

Welzijn Middelburg (WM) heeft de opdracht om zes wijknetwerken op te zetten. Elk wijknetwerk vormt een netwerksamenwerking tussen gemeente, belangrijke partners en inwoners in de wijk. De wijknetwerken worden breed samengesteld met professionele partners (Huisarts/POH, wijkverpleging, wijkpolitie, scholen, consultatiebureau, kinderopvang, woningcorporaties, **aangepast: geloofsgemeenschappen**, welzijn, (school)maatschappelijk werk, etc.) betrokken inwoners, wijkteams en partijen (bijv. een ondernemersvereniging) die de wijk goed kennen.

Per wijknetwerk wordt gekeken naar de juiste samenstelling, dus dit vraagt maatwerk per wijk. In een wijknetwerk bestaat de mogelijkheid om verdieping te hanteren op wijk- op dorpsniveau. Dit heeft te maken met samengestelde wijken die variëren in omvang.

De verdieping en maatwerk per wijk zal verder worden ingevuld door de wijknetwerkbijeenkomsten, wijkteams en wijk- en buurtgerichte informatievoorziening, maar ook door het samenbrengen van kwetsbare groepen met bijeenkomsten, campagnes en voorlichting.

Middelburg Beweegt

Op dit moment zijn er in 't Zand-Stromenwijk, Veerse Poort – Nieuw Middelburg, Griffioen, Middelburg Zuid en Dauwendaele wandelgroepen actief en oefeningen zijn een vast onderdeel van het programma. Deze activiteiten worden georganiseerd door stichting Middelburg Beweegt. Deze wandelgroepen worden begeleid en gecoördineerd door vrijwilligers van Middelburg beweegt. Dit laagdrempelige wandelprogramma is uitermate geschikt voor mensen die te horen hebben gekregen dat bewegen een positief effect heeft op hun geestelijk- en of lichamelijk welbevinden, zelfs voor wie de aangeboden senioren activiteiten fysiek niet haalbaar zijn. Het gebruik van loophulpmiddelen, zoals een stok of rollator is geen enkel probleem.

Koppeling tussen wonen en zorg: integrale wijkaanpak

Een belangrijk onderdeel van de wijknetwerken voor 2021 e.v. is het maken van de koppeling tussen wonen en zorg. Wonen en zorg zijn nog vaak gescheiden werelden, terwijl het fysiek en sociaal domein onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Bij de missie & visie hebben we de relatie met de omgevingswet in deze al benoemd. De Omgevingswet integreert de twee kanten van dezelfde medaille. Het fysieke domein (de leefruimte) en de sociale componenten zorg en welzijn kunnen elkaar versterken of verzwakken. Een integrale wijkaanpak is een kans om wonen, zorg en welzijn versterkend aan elkaar te

² Waar in deze zienswijze wordt gesproken over wijken, daar worden wijken en dorpskernen bedoeld.

laten werken. Het doel is om met elkaar te komen tot een integrale wijkaanpak voor alle 6 de wijknetwerken.

De basis voor het integreren van het fysieke domein en het sociale domein is reeds gelegd in de woonvisie 2018-2022. Deze visie spitst zich toe op een drietal thema's:

1. De juiste woning
Aanpak van schaarste op de woningmarkt middels nieuwbouw en woonruimteverdeling.
2. Wijkopbouw 2.0.
Het stimuleren en faciliteren van nieuwe vormen van wonen en wooninitiatieven.
3. De inclusieve wijk
Vanuit sociaal en fysiek oogpunt werken aan een inclusieve samenleving. Mogelijkheden voor ontspanning, ontplooiing en ontmoeting in de wijk.

Bovengenoemde thema's zijn vooral voorzieningen gerelateerd. Vanuit zorg en welzijn zouden we meer aandacht willen hebben voor kwetsbare groepen in de wijk. **Aangepast: Niet alleen zijn veel kwetsbare groepen aangewezen op sociale huur, ook wonen steeds meer kwetsbare mensen bij elkaar in dezelfde wijken, met als risico dat dit ten koste gaat van de leefbaarheid, dat overlast en criminaliteit toenemen en dat inwoners zich ongezond en onveilig voelen.** De verdere decentralisatie van het beleid beschermd wonen en maatschappelijke opvang zal dit versterken. Steeds meer kwetsbare groepen vestigen zich in de wijk en komen terecht in de corporatiesector.

Ook in de Jeugdzorg en langdurige zorg zien we een beweging die erop gericht is om jongeren, ouderen en andere (kwetsbare) inwoners zo goed mogelijk een thuis te bieden in de wijk en onderdeel te laten zijn van de samenleving. Dit noodzaakt tot extra begeleiding en ondersteuning. Over het algemeen schiet de zorg en ondersteuning voor (psychisch) kwetsbare mensen in corporatiewijken tekort, zijn de budgetten ontoereikend en versnipperd en kan de samenwerking tussen alle partijen op bestuurlijk en wijkniveau beter.

De gemeente Middelburg wil de procesregie voeren op de totstandkoming van een integrale wijkaanpak, te beginnen met het maken van de koppeling tussen wonen en zorg en welzijn en door het intensiveren van de samenwerking met de betrokken woningcorporaties in de wijken.

Een integrale wijkaanpak biedt kansen! Rode draad een integrale wijkaanpak is vroegsignalering en preventie, de problemen vóór zijn. Enerzijds door het samen met inwoners investeren in de woonbaarheid, leefbaarheid en veiligheid in de wijk. Bewoners onderling kunnen elkaar ook heel goed steunen, dus moeten we hen ook de mogelijkheid bieden om die steunstructuur te kunnen vormen en vast te houden. Voorzieningen waar men elkaar kan treffen zijn daarbij noodzakelijk, zo ook organisaties die adequate ondersteuning kunnen bieden. Hier is ook plaats voor zowel lief als leed. Anderzijds door het bieden van perspectief. Denk aan het tegengaan van onderwijsachterstanden en schooluitval, aandacht voor kunst, cultuur, sport- en beweegactiviteiten voor jong en oud. Nederlandse les in de wijk, maar ook het voorkomen van schulden, etc. Maar ook de aanpak van schaarste en het stimuleren en faciliteren van nieuwe vormen van wonen en wooninitiatieven. Investeren in een integrale wijkaanpak zal bewoners meer kracht geven om naar elkaar om te zien en met elkaar te bouwen aan een plezierige woonomgeving: leefbaar, veilig en perspectiefrijk.

Relatie met wijkteams

Bijna elke wijk heeft een eigen wijkteam (een groep bewoners die zich inzetten voor de wijk). De relatie tussen de gemeente en de wijkteams is in de loop van de jaren steeds intensiever geworden. Vaak toetst de gemeente via het wijkteam wat het draagvlak is voor nieuw beleid en ook bij actuele ontwikkelingen worden de wijkteams actief betrokken. De benadering van overheid naar inwoner noemen we ook wel bewonersparticipatie. Binnen de gemeente kennen we wijkmanagers en wijkwethouders. Speelt er iets in een wijk, dan meldt het wijkteam dit gemakkelijk bij hun wijkmanager of wijkwethouder en vice versa. Voor wijken zonder wijkteam is het zaak om te zorgen dat er andere partijen, organisaties, instellingen zijn om mee samen te werken. Zo heeft Nieuw Middelburg geen team maar wel een speeltuinvereniging. De bewonersparticipatie is volop in ontwikkeling, zo bestaat sinds eind 2020 het burgerparticipatieplatform 'doemee.middelburgers.nl'.

De wijkteams houden zich vooral bezig met het verbeteren van de leefbaarheid in de wijk. De sociale component wordt steeds groter. In St. Laurens organiseert de dorpsvereniging al jaren een koffieochtend. In Arnemuiden gaat dit ook starten. Dit zijn momenten om elkaar te zien, te spreken en zo vroegtijdig een

beeld te krijgen van mogelijke problematiek. Zo zijn er meer voorbeelden te bedenken van sociale activiteiten die de wijkteams organiseren of op verzoek kunnen organiseren als daar behoefte aan is.

Tabadila

Tabadila is een wooncomplex in Middelburg voor Molukse- en Indische ouderen. Het is een geschikte woonvorm voor mensen die zelfstandig willen wonen met veiligheid en hulp in de nabije omgeving. In Tabadila worden verschillende activiteiten georganiseerd voor ouderen. Door het organiseren van verschillende activiteiten zoals koffie ochtenden, zang- en muziek, creatieve activiteiten en activiteiten rondom samen eten, ontstaat er ruimte voor ontmoeting en verbinding. Tabadila krijgt op deze manier steeds meer een verbindende functie binnen de wijk. Eenmaal per maand kan er door inwoners van Middelburg aangeschoven worden voor een Molukse maaltijd. Deze lunch is toegankelijk voor inwoners van Middelburg. Gemiddeld nemen 45 personen deel aan deze lunch.

Kerntaken wijknetwerk

Het wijknetwerk richt zich, middels een integrale wijkaanpak, op het collectief en niet op individuele casuïstiek, dit is een taak van het voorportaal/externe ingang in combinatie met TIM en (GR) Orionis Walcheren.

De kerntaken van de 6 wijknetwerken richten zich op:

- het verzamelen van wijk- en buurtgerichte informatie (wijkenanalyse);
- het verbeteren van de informatievoorziening en informatiedeling;
- het bevorderen van de samenwerking tussen partners in de wijk en zorgen dat er meer partnerschap ontstaat om zoveel mogelijk wijkgericht te werken;
- het aanleggen van een goede sociale wijkinfrastructuur.

We verwachten van het wijknetwerk dat zij voldoende kennis hebben van de wijk, betrokken zijn bij de wijk en in verbinding staan met de wijk. Daarnaast verwachten we bekendheid met en over initiatieven/activiteiten in het voorliggend veld. Tot slot moet het wijknetwerk bewonersinitiatieven kunnen ondersteunen.

Een sleutelrol binnen de wijknetwerken is weggelegd voor welzijnswerkers en sociaal wijkbeheerders.

Welzijnswerkers

Welzijnswerkers dragen bij aan meer sociale samenhang en inclusiviteit in wijken en buurten zodat mensen prettig kunnen samenleven. Welzijn Middelburg levert de welzijnswerkers in Middelburg. Welzijnswerkers richten zich op het verbeteren van het maatschappelijk functioneren van diverse doelgroepen (jongeren, ouderen, vrouwen, culturele minderheden) door het bieden van ondersteuning en vorming om de zelfstandigheid en zelfwerkzaamheid van de doelgroepen te vergroten en verbetering van het woon-, werk- en leefklimaat te bewerkstelligen. Welzijnswerkers staan midden in de samenleving. Zij kennen de wijk, buurt en regio goed en weten wat voor sociale vragen/vraagstukken er spelen.

Welzijnswerkers zijn de spin in het web en staan direct in verbinding met inwoners en met de partners in de wijk. Het werk bestaat uit het in een vroeg stadium signaleren van problemen, voorlichten, adviseren en (corrigerend) begeleiden. Oftewel gericht op de psychische kant van de leefomgeving. Zij dragen bij aan het collectief maken van individuele vragen en problemen van buurtbewoners. Daarnaast stemmen welzijnswerkers af met maatschappelijke organisaties en pakken (complexe) problemen beleidsmatig/structureel aan. Welzijnswerkers zetten zich in op het versterken van sociale netwerken in de wijk, zodat deze krachtiger worden en waarmee ook de veerkracht van bewoners in de wijk vergroot wordt. Daarbij is het een uitdaging om de verschillende partijen die actief zijn in de wijk tot samenwerken te bewegen.

Welzijnswerkers zorgen ervoor dat inwoners elkaar kunnen vinden en ontmoeten. Zij maken het mogelijk dat bewoners initiatieven kunnen ontwikkelen. Het gaat vooral om initiatieven die ontmoeting en verbinding in de wijk bevorderen en daarmee vitale gemeenschappen tot stand brengen. Ook brengen zij verbindingen tot stand tussen bewoners (initiatieven) onderling, bevorderen samenwerkingsverbanden, signaleren hiaten in activiteiten en bedenken daar oplossingen voor. Zij versterken de pedagogische civil society in de wijk, dragen bij aan het gewoon opgroeien. Daarnaast vervullen ze een wegwijsfunctie en

leiden kwetsbare inwoners toe naar initiatieven en activiteiten in de buurt en verwijzen waar nodig naar de sociale basiszorg of aanvullende zorg.

Sociaal wijkbeheerders

Sociaal beheerders zijn gericht op het optimaliseren van de leefbaarheid in de wijken, een groot maatschappelijk vraagstuk. De woningcorporatie Woongoed levert de sociaal wijkbeheerders in Middelburg. Het werk bestaat uit het signaleren van signalen van verwaarlozing van huis en tuin. Oftewel gericht op de fysieke kant van de leefomgeving. De sociaal wijkbeheerders stemmen af met de welzijnswerkers. Deze afstemming is noodzakelijk omdat de leefbaarheid in de wijk steeds meer onder druk komt te staan, van mensen wordt meer zelfregie verwacht en kwetsbare inwoners worden zelfstandig gehuisvest in de wijk. Dat heeft invloed op het sociaal wijkbeheer door corporaties. Duurzame en creatieve samenwerking met maatschappelijke organisaties en wijkbewoners is noodzakelijk.

Wijkbeheer Woongoed

De sociaal wijkbeheerder gaat in eerste instantie voor Woongoed op pad in de wijk om signalen van verwaarlozing van huis en tuin op te pakken en tegen te gaan. Doordat de sociaal wijkbeheerder relatief makkelijk achter de voordeur komt, is hij een schakel tussen de huurders, het voorliggende veld en de kernpartners. De sociaal wijkbeheerder kent de sociale kaart van de wijk en kan huurders in contact te brengen met en doorverwijzen naar partners in de wijk. Daarnaast signaleert de wijkbeheerder wanneer de kernpartners ingeschakeld moeten worden om een uitgebreide taxatie op te stellen zodat hulp kan worden geboden.

De pilot is in het najaar van 2020 geëvalueerd en wordt structureel ingebed. Het aantal Sociaal Wijkbeheerders wordt uitgebreid zodat er een dekkend aanbod bestaat over heel Middelburg

3.1.3 Wijkgerichte sociale netwerkkaart

Een wijkgerichte sociale netwerkkaart is een middel om er op aan te sturen dat professionals als huisartsen en cliëntondersteuners mensen eerst verwijzen naar hulp uit het voorliggend veld. Ook de communicatie van voorliggende initiatieven naar inwoners is daarbij essentieel. Het brede aanbod in het voorliggend veld kan hiermee beter worden ontsloten. Deze zoekfunctie is essentieel bij het verbinden van informele en formele vormen van zorg en ondersteuning. Inwoners kunnen zelf zoeken naar een passend aanbod (bijvoorbeeld boodschappen doen of vervoer naar het ziekenhuis). Zo'n individuele match van vraag en aanbod kan met een website makkelijk tot stand komen zonder tussenkomst van een professional. Daarnaast krijgen professionals een beter overzicht van het voorliggende aanbod, waardoor dit in plaats van, aanvullend, of als afsluiting van een zorgtraject kan worden ingezet.

Voor 2021 zijn middelen vrijgemaakt voor de realisatie van een wijkgerichte sociale netwerkkaart. Over de exacte invulling hiervan beraadt de gemeente zich nog. Een belangrijk aandachtspunt in de realisatie hiervan is het bereik van inwoners die niet digitaal vaardig zijn, denk aan laaggeletterden, digibeten en andere beperkingen.

3.2. Sociale Basiszorg

De transitie Sociaal Domein heeft als doel gehad om de ondersteuning en zorg dichtbij en passend bij de lokale situatie en inwoners te organiseren. Hulp en ondersteuning op basis van de jeugdwet, WMO en participatiewet dient zo laagdrempelig en dichtbij mogelijk te worden aangeboden en zo licht als mogelijk en intensief als nodig.

De gemeente Middelburg kiest voor een laagdrempelige georganiseerde basiszorg, in aanvulling op de wijknetwerken. De verwachting is dat met laagdrempelige, professionele begeleiding en ondersteuning meer zorg en ondersteuning in de 0e en 1e lijn ingezet kan worden, waardoor de inzet van geïndiceerde voorzieningen in de 2e en 3e lijn kan worden voorkomen of uitgesteld en als gevolg daarvan leidt tot een afname van het beroep op dure specialistische zorg. Meer zelfredzaamheid, minder kosten, meer verbinding, dat is het streven.

Kernonderdelen

- Voorportaal (Externe ingang)
- Praktijkondersteuning huisartsen (POH)

Kernelementen

- Laagdrempelig, dichtbij
- 0-100+
- Individuele casuïstiek
- Informatie & advies
- Lichte (kortdurende) ondersteuning
- Onafhankelijke cliëntondersteuning

3.2.1 Voorportaal (Externe ingang)³

Met het voorportaal creëren we een integraal toegangspunt voor alle inwoners voor vragen en ondersteuning op het gebied van gezondheid, zorg, welzijn, activering, inkomen, schulden en groeien en opvoeden. In de kern gaat het om het eerder kunnen opvangen en afvangen van hulpvragen en kosten te besparen door efficiënter te werken. De verwachting is dat meer zorg en ondersteuning vanuit het voorliggend veld ingezet kan worden met als gevolg dat de druk op geïndiceerde voorzieningen wordt verminderd. De juiste op- en afschaling van en naar specialistische (zwaardere) zorg is een belangrijk aandachtspunt.

De laagdrempelige, professionele begeleiding die het voorportaal biedt is beschikbaar voor alle inwoners en gezinnen die het – even – niet op eigen kracht redden. Het voorportaal ondersteunt en activeert inwoners om hun situatie duurzaam te verbeteren en zo zelfstandig mogelijk mee te kunnen doen in de samenleving. Altijd in afstemming met de inwoner en zijn of haar specifieke situatie en dicht bij zijn of haar woonomgeving. Ze doen dat door te kijken welke mogelijkheden er zijn in de eigen kracht, directe omgeving (netwerken) en door een verbinding te maken met informele, algemene en collectieve voorzieningen in de buurt. Het voorportaal is aanvullend op wat de inwoner zelf of met zijn netwerk in de buurt kan realiseren. De regie⁴ laten we zoveel mogelijk bij de inwoners en er wordt gewerkt vanuit het principe één huishouden, één plan, één regisseur. Hoewel het versterken van de zelfredzaamheid hierbij centraal staat, blijft de bescherming van de veiligheid en gezondheid van kinderen altijd voorop staan.

Elke inwoner die bij het voorportaal in beeld komt (fysiek, digitaal, telefonisch) krijgt een gesprek met een professional. Aan de hand van brede vraagverheldering wordt gekeken naar een passende oplossing. Dit kan zijn: de weg wijzen, informatie & advies, informele oplossingen binnen het sociale netwerk van de inwoner, dan wel met behulp van vrijwillige inzet, inzet vanuit voorliggend veld o.b.v. algemene- of preventieve voorzieningen, lichte (kortdurende) ondersteuning (vrij toegankelijk) geboden door het voorportaal zelf en/of het aanhaken van TIM/Orionis als een wettelijke voorziening (toewijzing vereist) aan de orde lijkt. In dat geval wordt de inwoners te allen tijde ook onafhankelijke cliëntondersteuning (OCO) geboden om de inwoner bij te staan in het gemeentelijke proces om te komen tot een besluit op de aanvraag, maar ook bij klachten of bij bezwaar- en beroep. De OCO kan formeel of informeel worden ingezet. Alle professionals binnen het voorportaal krijgen óók de rol van onafhankelijke cliëntondersteuning maar een inwoner kan ook kiezen voor een informele vorm van OCO, die door vrijwilligers wordt geboden. De bekendheid met de (in)formele vorm van OCO is een belangrijk aandachtspunt bij het goed borgen van de onafhankelijke cliëntondersteuning binnen het voorportaal.

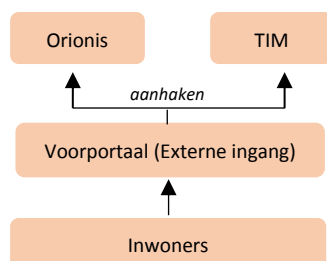
³ Met het voorportaal (externe ingang) wordt bedoeld de organisatievorm. De naamgeving hiervan volgt nog, in samenspraak met onze inwoners en partners willen we komen tot een juiste benaming.

⁴ Met regie bedoelen we hier: regie over het eigen leven. De inwoner bepaalt zelf hoe hij zijn leven wil vormgeven en welke hulp(middelen) hij daar bij nodig heeft.

Organisatie en positionering

De gemeente Middelburg kiest daarmee voor een generalistische team als organisatiemodel.⁵

Het generalistisch team fungeert als voorportaal met daarachter een of meerdere domein specifieke teams waar indien nodig naar doorverwezen kan worden. Vanuit de inwoners is er een integraal toegangspunt.

De realisatie van het voorportaal en de invulling van het taken- en dienstverleningspakket maakt onderdeel uit van de eerder genoemde bestuursopdracht. Hierbij wordt tevens bepaald welke partijen de uitvoeringsregie krijgen. **Aangepast: Zo is bepaald dat Maatschappelijke Werk Walcheren (MWW) en Welzijn Middelburg (WM) samen het voorportaal gaan vormen. De organisatievorm wordt in een later stadium en in samenspraak met MWW en WM bepaald.** Er wordt vanuit de gemeente ingezet op een strakke sturing van het voorportaal. De gemeente is regisseur, bepaalt de koers en zorg voor strakke sturing. Het doel is een eenduidige werkwijze te ontwikkelen gericht op integraal (samen)werken en alleen doen wat echt nodig is.

3.2.2 Praktijkondersteuning huisarts (POH)

Een belangrijk onderdeel van de zogenaamde 'beweging naar voren' is het verbeteren van de samenwerking met huisartsen en in het bijzonder de inzet op praktijkondersteuners huisartsen (POH) als onderdeel van de sociale basiszorg. De rol van POH-GGZ heeft een generalistisch karakter, dat wil zeggen begeleiding en kortdurende behandeling van kinderen, (jong) volwassenen en ouderen (0 tot 100 jaar). In Middelburg is sprake van een splitsing voor POH Jeugd-GGZ (0 - 18 jaar) en POH-GGZ (18 - 100 jaar), dit mede vanwege verschillende financieringsstromen. Investeren op samenwerking zowel voor de POH Jeugd-GGZ als volwassen POH-GGZ is belangrijk. De POH-GGZ in de huisartsenvoorziening maakt deel uit van een breder netwerk van psychosociale hulpverlening en kan intercollegiaal overleggen. De patiënt kan binnen de huisartsenvoorziening verder begeleid worden, zodat verwijzing naar een GGZ-aanbieder niet aan de orde is of juist gericht wordt doorverwezen waarmee wordt voorkomen dat een patiënt op de verkeerde wachtlijst wordt geplaatst. Uiteraard kan ook de POH-GGZ gebruik maken van voorzieningen uit de sociale basis. Het is van groot belang dat zij goed bekend zijn met de sociale netwerkkaart.

Van de POH-GGZ wordt verwacht dat zij generalistisch werkt en dus meerdere patiëntengroepen met gedifferentieerde zorgvragen op psychisch, psychosomatisch en psychosociaal gebied kan ondersteunen en begeleiden of kortdurend kan behandelen. Activiteiten zijn mede gericht op preventie en vroegsignalering. De POH-GGZ gaat uit van het versterken van de kracht van de patiënt (zelfredzaamheid), betreft de context en werkt samen met de patiënt aan het behouden, versterken en herstellen van gezondheid. Daarbij is aandacht voor naasten, eventuele mantelzorgers, gezinssituatie, de wijk waarin zij woont en het werk dat zij doet, etc.

De POH-GGZ heeft de vaardigheid om:

- Gezondheidsrisico's te signaleren (individueel, op organisatie- en maatschappelijk niveau);
- Beleid en interventies te ontwikkelen gericht op preventie en vroeg signalering;
- Doelgerichte voorlichting en educatie te geven aan groepen patiënten en naasten over aandoeningen, medicatie, behandeling, etc., waarbij ook aandacht voor patiënten en naasten met lage

⁵ Sociale (wijk)teams: 5 jaar later, hoofdstuk 3 bladzijde 20

gezondheidsvaardigheden en gestapelde problematiek in zowel het medisch als sociaalmaatschappelijke domein;

- Geïndiceerde preventieprogramma's uit te voeren;
- Zorggerelateerde preventie toe te passen, waaronder begeleiding bij terugvalpreventie;
- Het sociaal netwerk rondom een patiënt en haar naasten helpen te versterken;
- Zorg mijdende patiënten en hun naasten te betrekken en non-responders met risicofactoren te benaderen.

Uit landelijk onderzoek (AEF) blijkt dat iets meer dan 40% van de kinderen die door de POH-Jeugd gezien wordt niet doorverwezen wordt naar specialistische jeugdhulp. Diverse gemeentelijke onderzoeken en de enquête suggereren dat dit percentage iets hoger ligt. Daarom hanteert het onderzoek een bandbreedte van 40 – 50%. Op Walchers niveau lijkt dit percentage zelfs nog hoger te liggen. Uit een Walcherse evaluatie over de inzet in 2020 blijkt dat de inzet op POH-(J)GGZ in 70% van de gevallen kan volstaan zonder de inzet op geïndiceerde (jeugd)zorg.

Gelet op de effectiviteit willen we de inzet op POH – (J)GGZ voor 2021 e.v. versterken. In overleg met de huisarts /POH wordt bekeken hoe we de inzet op POH- (J)GGZ kunnen versterken. Naast de inzet op POH-GGZ voor Jeugd wil Middelburg ook inzetten op volwassenen.

Op dit moment worden de gesprekken op Walchers niveau (ambtelijk en bestuurlijk) opgestart om tot een nieuw contract te komen voor 2021. Dit contract richt zich specifiek op het versterken van de netwerkstructuur tussen de POH en het voorliggende veld. In dat kader krijgt de POH op Walchers niveau een aantal uren ter beschikking om op lokaal / regionaal niveau outreachend te kunnen werken.

3.3 Aanvullende, specialistische zorg

Onder aanvullende zorg verstaan we individuele (maatwerk) voorzieningen waarvoor een toewijzing vereist is. Het kan gaan om enkelvoudige of meervoudige (complexe) zorg en ondersteuning op het gebied van Wmo, Jw, Pw, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs), etc. De toegang tot deze voorzieningen wordt veelal door gemeente verleend. Een uitzondering hierop geldt voor de Jeugdhulp. De toegang tot deze voorzieningen kan ook door een externe verwijzer (huisarts, specialist, gecertificeerde instelling (GI) verleend.

Kernonderdelen

- TIM
- Orionis
- Complexe domeinoverstijgende problematiek (drang en dwang)

Kernelementen

- Centraal
- Individuele (maatwerk) voorzieningen waarvoor een toewijzing vereist is
- Van enkelvoudig tot meervoudig (complex)

TIM en Orionis hebben als kerntaak het verstrekken van voorzieningen. De uitvoeringsregie voor het verstrekken van voorzieningen op het gebied van Wmo en Jeugdhulp ligt bij TIM. Orionis heeft de uitvoeringsregie op het gebied van de Participatiewet en de Wgs. Na invoering van de nieuwe Wet Inburgering (planning 1 januari 2022) ligt de uitvoeringsregie hiervan ook bij Orionis.

Een belangrijk onderdeel van deze kerntaak is het onderzoeken van de klantsituatie. Er wordt een gesprek gevoerd met de inwoner en eventuele andere betrokkenen om te achterhalen wat de situatie en de behoefte van de klant is m.b.t. de aanvullende zorg. Idealiter wordt ook nagegaan welke trajecten er allemaal al lopen met betrekking tot de inwoner/ het gezin. Uitgangspunt is dat het onderzoek “zo licht als mogelijk, maar zo zwaar als nodig wordt uitgevoerd”. Het kan dus zijn dat er meerdere gesprekken en/of een huisbezoek nodig zijn, dit hangt naast de klantsituatie ook af van het type voorziening. Denk aan bijzondere bijstand versus een specialistische jeugdvoorziening.

De uitdaging voor 2021 is hoe de toegang tot de aanvullende, specialistische zorg voor 2022 en verder te organiseren. Zoals eerder benoemd is er een bestuursopdracht gekoppeld aan deze uitdaging. Vanuit organisatieperspectief wordt gekeken naar de vorm, aansturing en positie. Ook wordt gekeken naar de positionering van complexe domein overstijgende casuïstiek en de positionering van kernpartners MWW en WM in het voorliggend veld. Het beoogde resultaat is een effectief, efficiënt en toekomstbestendige ondersteuning- en zorgstructuur sociaal domein. Hoe we dit alles willen gaan realiseren maakt onderdeel uit van de eerder genoemde bestuursopdracht.

4. Ontwikkelagenda

De introductie van het Middelburgs model voor ondersteuning en zorg is een eerste stap in de transformatie, we zien het Middelburgs model als een begin van het transformatieproces. De borging en de verdere uitwerking hiervan doen we enerzijds middels de bestuursopdracht en anderzijds middels een ontwikkelagenda.

De transformatie kunnen we waarmaken als we deze benaderen vanuit gezamenlijk commitment van politiek, bestuur, organisatie en onze kernpartners. Dit betekent dat we de ontwikkelagenda samen verder doorspreken, uitwerken en onderbouwen.

4.1 Sociale basis in wijken

4.1.1 Integrale wijkaanpak

Een veilige, sociale wijk met gezonde en vitale bewoners die zich om elkaar bekommeren: daar willen we allemaal wel wonen. Helaas leert de praktijk dat in wijken problemen bestaan rondom gezondheid, armoede, schulden, ondermijning, overlast gevende jeugd, de integratie van statushouders, huisvesting van mensen met psychiatrische problemen, etc. Dergelijke problemen vragen ter plekke om oplossingen die onderdeel zijn van een brede wijk- of dorpsaanpak.

We gaan inzetten op een betere (wijk) samenwerking tussen formele en informele zorg en binnen de sociale basis. Dat doen we middels de uitrol van 6 wijknetwerken die heel Middelburg bestrijken gekoppeld aan een betere aansluiting met de wijkteams. De wijknetwerkbijeenkomsten zouden zo nu en dan kunnen worden gecombineerd met bijeenkomsten van de wijkteams of wijktafels. Zodoende kunnen de voorlichtingsbijeenkomsten voor bewoners worden gecombineerd met het concreet aan de slag gaan met inwoners.

Door een integrale wijkaanpak ontstaan er ook mogelijkheden voor een samenhangende aanpak in de organisatie van zorg en ondersteuning dichtbij de bewoners en de inrichting van de (fysieke) leefomgeving; een koppeling tussen wonen en zorg. Doorslaggevend voor een goede wijkaanpak is een goede samenwerking tussen gemeente, corporaties en zorg- en welzijnsorganisaties. Eind 2021 zijn er 6 functionerende wijknetwerken met daaraan gekoppeld 6 integrale wijkaanpakken. De integrale wijkaanpakken richten zich op collectieve oplossingen.

4.1.2 Verbeterde wijk- en buurtgerichte informatievoorziening

Het doel is een verbeterde communicatie van en naar wijken. Goede en heldere wijkgerichte informatie, passend taalgebruik en een complete, actuele sociale netwerkkaart zijn hierbij minimale vereisten. Dit is een ontwikkelopgave voor de wijknetwerken. In het bijzonder vragen we aandacht voor bewonersbijeenkomsten, campagnes en voorlichting voor kwetsbare groepen.

Het samenbrengen van kwetsbare groepen

Het organiseren van (wijk)bijeenkomsten en het mogelijk maken van lotgenotencontact voor kwetsbare doelgroepen en hun omgeving. Het gaat daarbij om kleinschalige en laagdrempelige projecten om kwetsbare doelgroepen een steuntje in de rug te geven en voor onderlinge ondersteuning

Samen Vrijwillig: Aan de slag

Aan de slag is een succesvolle methode om bewoners van asielzoekerscentra te betrekken bij vrijwilligerswerk in de gemeente Middelburg. In het project werken verschillende partijen samen: Pharos, Centraal Opvang Asielzoekers (COA), Gemeente Middelburg en Welzijn Middelburg. Dit lokale projectteam koppelt op een positieve en energieke manier zoveel mogelijk bewoners van het AZC aan leuke vrijwilligersklussen in de gemeente. Vanuit het AZC stappen zij zo de maatschappij in, leren nieuwe mensen kennen en zijn lekker AAN DE SLAG! In totaal hebben bewoners van het AZC via Aan de slag al meer dan 2000 keer vrijwilligerswerk gedaan bij lokale organisaties.

DigiSteun

DigiSteun heeft als doel lokale oplossingen te bieden, zodat burgers (digitaal) kunnen blijven participeren en zodat de (digitale) zelfredzaamheid van specifieke doelgroepen zoals ouderen, mensen met een beperking, jeugd en werknemers kunnen worden vergroot.

DigiSteun gelooft in samenwerken. De kracht van DigiSteun is de vraaggerichte, laagdrempelige en praktische aanpak bij grote en kleine digitale hulpvragen. En de goede samenwerking met andere lokale projecten (Cityseeds, Pennywafelhuis, Repaircafe) en organisaties (Zeeuwse Bibliotheek, Taalhuis, Welzijn Middelburg, zorginstellingen, wijkteam, gemeente, etc.). Digitale zelfredzaamheid is dan ook één van de belangrijkste doelstellingen van DigiSteun.

[Campagnes en voorlichting aan kwetsbare groepen](#)

Door middel van campagnes en voorlichtingen kwetsbare doelgroepen meer bewustmaken van eigen (keuze)gedrag aangaande hun psychisch- en fysiek welbevinden, met als doel dat deze groep minder snel in de problemen komt.

[4.1.3 Preventieve schuldhulpverlening](#)

Steeds meer huishoudens hebben te maken met financiële problemen. Dit leidt tot persoonlijke moeilijkheden en hoge maatschappelijke kosten. Het is daarom belangrijk om deze zo vroeg mogelijk op te sporen en op te lossen, maar beter nog: te voorkomen. Financiële problemen of zelfs een problematische schuldsituatie grijpen diep in op het persoonlijk leven. Het geeft veel stress en kan negatief uitwerken op schoolprestaties van kinderen, re-integratietrajecten of het oplossen van allerlei psychosociale problematiek.

Het meldpunt Geldzorgen Walcheren biedt hulp bij het oplossen van geldzorgen of schulden. Middelburg maakt hier onderdeel van uit. Dit meldpunt richt zich op dit moment met name op werkgevers die te maken hebben met personeel met financiële problemen. Na de aanmelding neemt een preventiecoach van Meldpunt Geldzorg Walcheren contact op om met de klant in gesprek te gaan.

De komende periode willen we in gesprek met Orionis en het meldpunt Geldzorgen Walcheren kijken hoe we preventieve schuldhulpverlening goed kunnen positioneren in het Middelburgs model en dan specifiek binnen het onderdeel sociale basiszorg.

4.1.4 Versterking samenwerking met huisartsen en tandartsen

We investeren in de relatie met huisartsen en tandartsen, in het bijzonder op de verbinding tussen het medische en het sociale domein. We willen doorbreken dat patiënten met psychosociale problemen automatisch naar de huisarts gaan die de oplossing vindt in het medische domein. We willen gezamenlijk bekijken welke problematiek zich aandient, en of de huidige verwijspaden beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Daarbij willen we de tandarts beter positioneren als preventiepartner. De mond is de spiegel van je lichaam, als je niet lekker in je vel zit dan zie je dat terug in de mond. De tandarts kijkt verder dan de mond en kan in die zin een rol spelen in vroegsignalering en preventie.

Welzijn op recept

Als alternatief voor patiënten met psychosociale klachten willen we Welzijn op recept gaan toepassen. Welzijn op Recept is een alternatief voor mensen met psychosociale klachten. In plaats van het 'traditionele pilletje' voor te schrijven, verwijst de huisarts of de praktijkondersteuner huisarts (POH) deze patiënten door naar een welzijnscoach. Klachten als vermoeidheid, pijn in de nek, maar ook stress, angst en somberheid hebben lang niet altijd een medische oorzaak. Vaak spelen onderliggende sociaal maatschappelijke problemen een rol, zoals overlijden van een partner, verlies van werk, eenzaamheid etc. Welzijn op Recept is in hoge mate ook een vorm van integrale zorg. Zorg en welzijn werken nauw met elkaar samen om samen de juiste zorg te kunnen leveren.

Door Welzijn op Recept doen mensen weer mee. Welzijn op Recept doorbreekt de status quo en is onder meer een aanpak voor eenzaamheid en sociaal isolement. Inwoners worden meer betrokken bij hun wijk en een sommigen worden zelfs vrijwilliger. Het stimuleert de ondernemerschap van alle betrokkenen. Nabijheid en maatwerk zijn echter wel cruciaal.

De gemeentelijke transitie vragen om meer samenhang en samenwerking tussen zorg en welzijn. Welzijn op Recept is een relatief eenvoudige en krachtige interventie, die de gemeente, partners uit de eerstelijnszorg en het sociaal domein kan helpen bij deze uitdaging. Welzijn op Recept geeft deze samenwerking op een gestructureerde manier vorm. Als de samenwerking binnen Welzijn op Recept eenmaal loopt, kunnen ook andere interventies en programma's eenvoudiger uitgerold worden. Welzijn op Recept kan ingezet worden zowel bij de WMO, de Jeugdwet als de Participatiewet.

Kaderarts GGZ

In het kader van toekomstgerichte huisartsenzorg verkennen we de inzet van een kaderarts GGZ (Jeugd). Een kaderarts is opgeleid als huisartsexpert om de eerstelijnsopvang te versterken. Steeds vaker krijgen huisartsen te maken met patiënten die geestelijke zorg behoeven. De verwachting is dat de vraag naar GGZ alleen maar verder zal stijgen. Ook binnen de GGZ ligt de nadruk op zelfmanagement, veerkracht en regie hebben, en 'normaliseren'. Huisartsen hebben, ook in de GGZ, een poortwachtersfunctie. Zij bepalen of de patiënt in de praktijk behandeld kan worden of verwezen moet worden naar de generalistische basis- of gespecialiseerde GGZ. Als niet direct duidelijk is wat er aan de hand is, kunnen ze de POH-GGZ (Jeugd) vragen om de problemen in kaart te brengen. In toenemende mate wordt een appel gedaan op de huisartsen. Deze taakuitbreiding sluit echter niet naadloos aan bij de mogelijkheden van de huisartsen. De werkdruk is hoog en niet alle huisartsen voelen zich bekwaam in de psychiatrie. Bovendien vinden niet alle huisartsen dat de begeleiding van chronisch psychiatrische aandoeningen tot hun takenpakket behoort. Kortom, er zijn nog enkele hiaten in de huisartsgeneeskundige GGZ, en hier ligt mogelijk ook een belangrijke rol voor de kaderhuisarts GGZ. De kaderarts kan als smeermiddel fungeren tussen de huisartsen en de GGZ, maar als belangrijke samenwerkingspartner voor de gemeente op het gebied van jeugd en/of ouderen. Door betere afstemming en samenwerking kan een hulpverleningsketen ontstaan waardoor de GGZ doelmatiger wordt.

4.1.5 Verbreding samenwerking jeugdgezondheidszorg (JGZ)

Alle jeugdigen in Nederland hebben tot hun 18e verjaardag recht op JGZ. Het doel van de JGZ is bijdragen aan een gezonde en veilige opgroeisituatie van jeugdigen, als individu en als groep. Dit doet de JGZ door voorlichting te geven, vroegtijdig te signaleren en waar nodig aanvullende hulp te bieden. De JGZ kijkt naar de gezondheid en ontwikkeling van kinderen, in brede zin, en altijd in relatie tot de omgeving waarin het opgroeit. In de JGZ werken diverse professionals zoals jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen,

verpleegkundig specialisten en (dokters)assistenten. Soms aangevuld met expertise van bijvoorbeeld logopedisten en gedragswetenschappers.

Nu de focus weer meer op preventie ligt, wordt ook van rijkswege weer geïnvesteerd in extra middelen om hier ook daadwerkelijk op in te kunnen zetten. Een voorbeeld hiervan is Kansrijke Start. De overheid wil (aanstaande) kwetsbare ouders helpen zodat hun kinderen zo gezond mogelijk hun leven starten. Het actieprogramma Kansrijke Start richt zich op de zorg en ondersteuning aan kwetsbare gezinnen. Ook Middelburg doet hier aan mee.

In het verlengde van Kansrijke Start heeft het ministerie van VWS het voornemen om per 1 januari 2021 in de Wet Publieke gezondheid (Wpg) de verplichting voor gemeenten op te nemen om de JGZ een prenataal huisbezoek aan kwetsbare zwangeren en gezinnen aan te laten bieden. Voor de uitvoering en invulling van het prenatale huisbezoek wordt van de geboortezorg en JGZ-organisaties verwacht dat zij zich gezamenlijk optimaal inspinnen om vroegtijdig op het juiste moment, op de juiste plek, door de juiste professional het prenataal huisbezoek in te zetten.

Voldoende reden dus te investeren in een samenwerking met de gehele keten van de JGZ. Dit houdt in dat we in gesprek willen zowel met de consultatiebureaus als de professionals die de leeftijd 4-19 onder hun hoede hebben. We willen kijken hoe we hen beter kunnen positioneren in het Middelburgs model en dan specifiek binnen het onderdeel sociale basis en sociale basiszorg. De huidige uitvoeringspraktijk leert dat men nog onvoldoende bekend is met de inzet van de JGZ. Daarnaast zien we de investering in samenwerking als kans om met elkaar in gesprek te gaan over de voorliggende vraagstukken en samen op te trekken in innovatief aanbod.

4.1.6 Verbeterde samenwerking met onderwijs

In het onderwijs wordt de samenwerking met partners die jeugdhulp verlenen verbeterd. De nieuwe manier van samenwerken zal ook gelden voor kinderopvang en peuterspeelzalen. Waar dat mogelijk is met dezelfde medewerkers, zodat de doorgaande lijn wordt geborgd.

Door een betere samenwerking kunnen hulpvragen sneller worden opgepakt. Enkele professionals uit het voorliggend veld die binnen het onderwijs werkzaam zijn, vormen in samenwerking met medewerkers uit het onderwijs het eerste aanspreekpunt voor ouders en/of jeugdigen. Schoolmaatschappelijk werkers, medewerkers van de jeugdgezondheidszorg, de POH-GGZ (Jeugd) en eventuele jeugd- en jongerenwerkers zijn voor leerlingen, ouders en leerkrachten op school aanspreekbaar. Zij kunnen waar mogelijk inzetten op hulp vanuit het voorliggend veld. Wanneer aanvullende zorg (jeugdzorg) nodig is, dan organiseren deze medewerkers dit in samenspraak met het kind, de ouders/verzorgers, de leerkracht of IB-er en de gemeentelijke toegang. Wanneer sprake is van een onderwijs-zorgarrangement (oza), is er afstemming met de samenwerkingsverbanden binnen het onderwijs. Dit om een juiste afstemming te vinden in de hulp én financiering van de benodigde inzet, welke zowel vanuit onderwijs als vanuit zorg moet komen.

4.1.7 Doorstroming van maatschappelijke opvang en beschermd wonen naar zelfstandig wonen

De uitstroom van beschermd wonen en maatschappelijke opvang naar zelfstandig wonen vraagt enerzijds om voldoende aanbod van betaalbare woningen gekoppeld aan een goed afgewogen plaatsing rekening houdend met voldoende spreiding. Anderzijds vraagt dit om een integrale samenwerking aangezien er begeleiding en ondersteuning nodig is op meerdere levensdomeinen.

De opgave is door een betere samenwerking de uitstroom te versnellen en een zachte landing in de wijk mogelijk te maken. Het Actieprogramma Weer Thuis! Van Aedes, VNG, Valente, GGZ Nederland en het Leger des Heils heeft als doel het vormgeven van een duurzame samenwerking tussen de belangrijkste partijen in een regio, voor een zo optimaal mogelijke uitstroom naar een woning vanuit een instelling voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Naast praktijkclubs en werkateliers biedt het actieprogramma begeleiding bij de samenwerking in de regio's door de inzet van een externe procesregisseur. De handleiding 'Verbeter je samenwerking: Weer thuis in de wijk' bevat succesfactoren om mensen in de maatschappelijke opvang en beschermd wonen te laten uitstromen naar een zelfstandige woning. Goede samenwerking tussen gemeenten, corporaties en zorginstellingen blijkt een belangrijke voorwaarde voor succes.

4.2 Zorgen voor elkaar

4.2.1 Passende ondersteuning en zorg voor (kwetsbare) ouderen thuis

Het doel is dat ouderen in hun eigen vertrouwde omgeving zelfstandig oud kunnen worden met een goede kwaliteit van leven. We willen een samenhangend aanbod van ondersteuning en zorg. Een aanbod dat past bij de persoonlijke (sociale en medische) behoeften en wensen van ouderen. We gaan kijken wat het programma Langer thuis ons hierin kan bieden.

4.2.2 Versterking van (jonge) mantelzorgers

Mantelzorgers zijn onmisbaar bij de ondersteuning en zorg voor hun naasten. Ook veel vrijwilligers zetten zich in voor ouderen. Mantelzorgers en vrijwilligers moeten weten dat ze er niet alleen voor staan. Hebben ze ondersteuning of vervangende zorg (respijtzorg) nodig? Dan willen we dat eenvoudig en snel kunnen bieden.

We willen meer ondersteuning op wijk- en buurtniveau. Het doel is maatschappelijke bewustwording over mantelzorg te verbeteren, het ondersteuningsaanbod te verbeteren en beter toegankelijk te maken en de samenwerking met vrijwilligers te versterken.

Mantelzorgers zijn zich er vaak niet bewust van dat zij mantelzorg geven. Daardoor weten ze niet dat zij hulp kunnen krijgen. Ook zijn veel mantelzorgers werknemers, dit vraagt van werkgevers om mantelzorgvriendelijk te werken. Overbelasting van de mantelzorger vraagt in het bijzonder de aandacht. Landelijk is zo'n 10 procent van de mantelzorgers overbelast. Ook een kleiner aantal vrijwilligers die zich inzet voor ouderen heeft hier last van. Drie specifieke groepen met een hoog risico op overbelasting zijn oudere mantelzorgers, mantelzorgers die iemand met dementie ondersteunen en mantelzorgers met een migratieachtergrond. Een oplossing om de mantelzorger te ontlasten is meer aandacht voor respijtzorg. Hierbij kan een mantelzorger tijdelijk vervangende zorg aanvragen⁶. Tot slot willen we kijken hoe we de samenwerking tussen mantelzorgers, professionals in zorg- en welzijnsorganisaties en vrijwilligersorganisaties kunnen verbeteren.

Manteling biedt in Middelburg ondersteuning aan mantelzorgers. Daarvoor hebben zij onder meer een groot en divers aanbod van activiteiten en cursussen, geven zij informatie en advies, bieden zij een luisterend oor, ondersteuning door vrijwilligers en organiseren zij lotgenotencontact (zie www.mantelingwalcheren.nl voor meer informatie). Daarnaast heeft Manteling twee mantelzorg makelaars in dienst en voert Manteling voor de gemeente de regelingen mantelzorgwaardering en noodfonds uit. Manteling richt zich op alle mantelzorgers, en heeft specifieke aandacht voor bijzondere doelgroepen, zoals jonge mantelzorgers, werkende mantelzorgers en mantelzorgers met een niet westerse achtergrond. Manteling besteedt veel aandacht aan de communicatie naar mantelzorgers en eerstelijnsprofessionals zoals huisartsen, wijkverpleegkundigen en sociaal werkers. Zij doet dit via het verspreiden van brochures en een nieuwsbrief die vier keer per jaar verschijnt, het plaatsen van advertenties en berichtgeving via haar website en sociale media. Het doel is de bekendheid en toegankelijkheid van het (bestaande) aanbod voor mantelzorgers te vergroten en daarmee hun draagkracht.

4.2.3 Betere profilering van het kind- en jongerenwerk

Een solide sociale basis bevordert dat kinderen en jongeren opgroeien in een veilige buurt, met ruimte en uitdagingen om zich positief te ontplooiën. Die basis biedt hen bovendien de alternatieven en perspectieven die ze thuis vaak ontberen. De inzet van kind- en jongerenwerk kan in dat kader preventief werken. Door het outreachende karakter en de vertrouwensrelatie bereiken en ondersteunen kinder- en jongerenwerkers jongeren die anders buiten beeld blijven totdat hun problemen escaleren. De overlast van jongeren stijgt, het aantal messteekincidenten neemt toe en ondermijning ligt op de loer. Daar komt bij dat steeds meer jongeren moeite hebben met de coronamaatregelen en keren zich af van of zelfs tegen de overheid en de samenleving.

Kind- en jongerenwerk is een belangrijke schakel in het lokaal jeugdbeleid, denk aan de inzet kind- en jongerenwerk voor kinderen en jongeren die ook jeugdzorg krijgen.

---

⁶ <https://www.programmalangerthuis.nl/actielijnen/mantelzorgers-en-vrijwilligers>

4.2.4 Betere profilering van het schoolmaatschappelijk werk (SMW)

Het SMW is ervoor kwetsbare leerlingen met een extra zorgbehoefte, zoals bijvoorbeeld leerlingen met een ontwikkelingsachterstand, ADHD en autisme of een risicovolle thuissituatie. Kwetsbare leerlingen komen dankzij het SMW snel in beeld en krijgen de juiste ondersteuning. Hierdoor kunnen leerlingen mee blijven doen in het onderwijs.

De schoolmaatschappelijk werkers (smw'ers) van Maatschappelijk Werk Walcheren bieden hulp aan leerlingen die problemen ervaren op school, in de thuissituatie of op een andere manier zorgen hebben. Ook advies aan docenten in het onderwijs is iets wat SMW aanbiedt.

De smw'ers staan klaar voor leerlingen en/of ouders, en docenten van alle basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs op Walcheren en kan de brug zijn richting verdere zorg en ondersteuning, zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig. MWW zet zich in om zorgtrajecten in het onderwijs zo effectief en efficiënt mogelijk te organiseren. SWM maakt onderdeel uit van de sociale basiszorg. Hun werkplek is in de scholen. Dichtbij en laagdrempelig.

4.2.5 Versterken rol van bewonersinitiatieven

We werken aan passende ondersteuning van- en samenwerking met - bewonersinitiatieven en maatschappelijke initiatieven. We zoeken uit waar initiatieven behoefte aan hebben en sluiten daarbij aan. En we maken afspraken over de rol van bewonersinitiatieven en ervaringsdeskundigheid bij het bereiken van kwetsbare bewoners.

Buurthulp

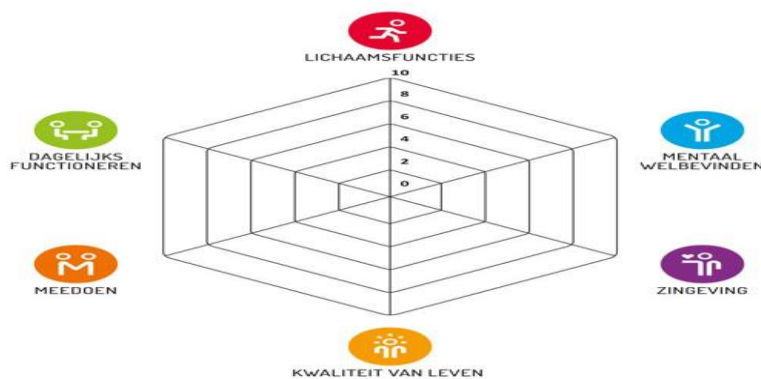
Op dit moment loopt in 4 wijken en kernen van de gemeente Middelburg het project Buurthulp. Het doel van de Buurthulp is om een kleinschalig netwerk op te zetten waar buurtbewoners gebruik van kunnen maken voor lichte en incidentele hulp. Deze hulp wordt aangeboden en gecoördineerd door vrijwilligers uit de wijk. Op dit moment zijn er 28 vrijwilligers die zich inzetten en zijn er 18 hulpvragen behandeld. Met andere woorden: de bewoners willen een omgeving waar zorg is voor elkaar, waar mensen buren helpen die door ziekte of een beperking hulp nodig hebben. De vrijwilligers worden ondersteund door Welzijn Middelburg.

4.3 Gezondheid en Vitaliteit

4.3.1 Positieve gezondheid

De afgelopen periode is het begrip Gezondheid veranderd in de wereld en is het meer dan niet ziek zijn, Covid 19 is het levende bewijs dat we ook onze leefstijl onder de loep moeten nemen.

De problemen die achter een verminderde gezondheid schuilgaan, gaan verder dan het gezondheidsdomein. Armoede, schulden, eenzaamheid etc hebben allemaal invloed op hoe gezond je bent en hoe gezond je je voelt. We willen de komende periode toewerken naar een brede kijk op gezondheid, of wel "Positieve Gezondheid".

Positieve gezondheid maakt onderscheid in 6 dimensies van gezondheid, namelijk lichaamsfuncties, mentale functies- en beleving, de spiritueel/existentiële dimensie, kwaliteit van leven, sociaal maatschappelijke participatie en dagelijks functioneren. Het is een benadering binnen de gezondheidszorg

die niet de ziekte, maar een betekenisvol leven van mensen centraal stelt. De nadruk ligt op veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens én niet op de beperkingen of ziekte. Daarmee is Positieve Gezondheid niet alleen een theorie over veerkracht, maar ook een diagnostisch instrument en een handvat voor gerichte actie. Het spinnenweb fungeert in feite als een zelfredzaamheidsmatrix, waarin het niet meer gaat om de aan- of afwezigheid van ziekte, maar om hoe je omgaat de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen.

4.3.2 Focus op preventie

Volksgezondheid willen we integreren in het sociaal en fysieke domein, mede vanwege het feit dat de focus op preventie de gemene deler is tussen positieve gezondheid en het sociaal domein. Vanuit verschillende invalshoeken wordt ingezet op versterking van preventieve inzet, zowel op het niveau van primaire preventie (voorkomen), secundaire preventie (vroegsignalering) en tertiaire preventie (vergroten zelfredzaamheid waardoor de zorgvraag afneemt). Zo wordt in Middelburg ingezet op het lokaal sportakkoord, het lokaal preventieakkoord en is binnen het sociaal domein het preventiebudget tijdelijk vergroot met het realisatiebudget preventie in het voorliggend veld.

Binnen het sportakkoord ligt de focus op voeding en beweging zoals Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG). Binnen het preventieakkoord ligt de focus op roken, alcohol en overgewicht én thema's die van invloed zijn op gezondheid; zoals armoede, laaggeletterdheid, eenzaamheid en tekortschietende opvoedingssituaties. Bovengenoemd preventiebudget richt zich specifiek op de versterking van algemene- en preventievoorzieningen, te bekostigen uit het in het actieplan Sociaal Domein gereserveerde realisatiebudget preventie in het voorliggend veld (zie paragraaf 3.1.1).

Tot slot willen we de methode van de Vitale Revolutie gemeentebreed uitrollen. We zijn in 2017 gestart in de wijk Dauwendaele 'De Vitale Revolutie Dauwendale (DVRD)'. In 2020 is een eindrapportage uitgebracht met daarin een advies of en hoe de gemeente vitaliteit in andere wijken van Middelburg gaat bevorderen. De eindrapportage laat een positieve uitkomst zien, er is sprake van een verbetering van de vitaliteit van de inwoners op alle vijf de levensdomeinen, ook is de duurzame inzetbaarheid van medewerkers en bedrijven verbeterd. In Dauwendaele borgen inwoners en organisaties zelf bepaalde vitaliteitsactiviteiten. Deze bereidheid van inwoners en organisaties is in andere wijken ook aanwezig. Door deze kracht aan te boren kunnen de komende tijd een aantal vitaliteitsactiviteiten in andere wijken ontstaan. Welzijn Middelburg kan hierbij een ondersteunende en stimulerende rol spelen.

4.4 Integraal (samen)werken

We zijn er steeds meer van doordrongen dat samenhangende dienstverlening beter werkt voor individuen en gezinnen die te maken hebben met problemen op verschillende leefgebieden. Voor ieder mens zijn verschillende leefgebieden onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wie niet voldoende geld heeft om zijn kinderen eten te geven, kan zomaar te maken krijgen met opvoedstress en psychische problemen. En de helft van de mensen met schulden heeft moeite met lezen en schrijven. Leefgebieden lopen ongemerkt in elkaar over. Dit vraagt om een verbinding tussen zorg & werk en een koppeling tussen armoede & bestaanszekerheid.

4.4.1 Zorg & Werk

Werk kan een belangrijke bijdrage leveren aan de normalisering van de situatie van gezinnen met meervoudige problematiek. Dat blijkt uit onderzoek rond de Participatiewet.⁷ Andersom vormen problemen op andere levensterreinen soms een belemmering om werk te vinden of houden. Er is niet één alomvattende manier om integraal te werken, maar er zijn verschillende methoden voor. Het is interessant om te weten welke (delen van) methoden in andere gemeenten werken, maar dat wil niet altijd zeggen dat het ook in een andere lokale setting effectief zal zijn. Elke gemeente moet zelf met de ketenpartners op grond van de lokale kenmerken een eigen aanpak ontwikkelen en de informatievoorziening daarop inrichten. Divosa heeft een dossier aangelegd en voorbeelden verzameld uit het pilotproject 'Waarom moeilijk doen, als het samen kan?' Er zijn pilots gestart met acht gemeenten om bij te dragen aan meer efficiëntie in de begeleiding van gezinnen met meervoudige problematiek én het vergroten van de arbeidsparticipatie en zelfredzaamheid van gezinsleden. In het kader van dit pilotproject heeft Divosa een werkwijzer gepubliceerd over het integraal kunnen helpen van mensen en gezinnen met meervoudige

---

⁷ Zie de Movisie-publicatie Activeren door participeren; De meerwaarde van de Wet maatschappelijke ondersteuning voor re-integratie van mensen in de bijstand.

problematiek. In de werkwijzer zijn nieuwe inzichten van deskundigen én waardevolle praktijkervaringen van gemeenten gebundeld.

4.4.2 Armoede & Bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid en een armoedevrij bestaan zorgen voor gezonde, participerende en zich ontwikkelende inwoners. Ze vormen daarmee de basis van welvaart, welzijn en welbevinden. En ze zorgen maatschappelijk voor samenhang, de benutting van (arbeids)potentieel en kostenbesparing. De aanpak van armoede begint in de leefomgeving van inwoners. Armoede is een integraal vraagstuk, waarvan schulden een onderdeel zijn.

Het is dé uitdaging om het sociaal domein zo in te richten dat schotten wegvallen en de belevingswereld van mensen centraal staat: integraal samenwerken dus. De komende periode staat in het teken om samen met de kernpartners verder vorm en invulling te geven aan integraal samenwerken. Te beginnen met een pilot sluitende aanpak jongeren (in de bijstand).

Pilot sluitende aanpak jongeren (in de bijstand)

Jongeren van 18 tot 27 jaar die werk zoeken of niet naar school kunnen gaan, vallen onder de Participatiewet. Zij kunnen in aanmerking komen voor een bijstandsuitkering. Een jongere die zich meldt voor een bijstandsuitkering moet eerst vier weken zelf actief aan de slag om zijn mogelijkheden voor terug naar school of betaald werk te bekijken. Pas na vier weken kan de uitkering worden toegekend. Een uitkering is tijdelijk! Het uitgangspunt is om zo snel mogelijk een opleiding of werk te vinden.

Orionis ondersteunt de jongere vanaf het moment van melding, zij zien een stijging in het aantal jongeren dat een bijstandsuitkering ontvangt en willen dit tij keren. De praktijk leert dat betrokken partijen rondom de begeleiding van jongeren nog geregeld langs elkaar werken. De verwachting is dat een betere samenwerking tot minder jongeren in de bijstand kan leiden.

Orionis neemt het initiatief tot een pilot om samen met alle relevante partners een sluitende aanpak voor jongeren in de bijstand neer te zetten. De pilot richt zich in eerste instantie op het terugdringen van het aantal jongeren in de bijstand. Het voornaamste doel is om de jongeren in een uitkeringssituatie niet thuis te laten zitten. Dus, een aansluitende toeleiding terug naar school, naar de arbeidsmarkt of het vervullen van anderszins zinvolle activiteiten maken onderdeel uit van de gezamenlijke aanpak, waar nodig gekoppeld aan verdere begeleiding en ondersteuning.

De uiteindelijke ambitie is om een meer preventieve aanpak te ontwikkelen die gericht is op het voorkomen en vroegtijdig aanpakken van problemen die mogelijk leiden tot voortijdig stoppen van een opleiding. En daarnaast is de ambitie om jongeren te begeleiden naar werk. Hiervoor kunnen verschillende middelen ingezet kunnen, waaronder Leerplichtwet, Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten, de Wet Gemeentelijk Onderwijsachterstandenbeleid en de Wet Inschakeling Werkzoekenden zullen in onderliggende nota uitgebreid aan bod komen.

4.4.3. In elke regio samenwerking op zorg & ondersteuning

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Zorgverzekeraars Nederland (ZN) hebben afgesproken om toe te werken naar een sluitend samenwerkingsnetwerk waardoor inwoners in elke regio verzekerd zijn van een goede samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars op zorg en ondersteuning.

Op landelijk niveau is de samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars de afgelopen jaren sterk uitgebreid, met name als het gaat om ouderenzorg, preventie en geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Ouderen wonen langer thuis, de mogelijkheden voor preventie in de wijk nemen toe en de zorg- en ondersteuningsvraag van mensen met psychische problemen hangt steeds meer samen. Hierdoor groeit de behoefte aan goede, lokale afstemming. Dat maakt de samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars noodzakelijk en vanzelfsprekend. De nieuwe afspraken tussen VNG en ZN moeten zorgen voor een sluitend netwerk waarmee in elke regio de samenwerking op zorg en ondersteuning tot stand komt.

Ook op Zeeuws- en Middelburgs niveau vinden we het belangrijk om te investeren in de samenwerking met de zorgverzekeraar. We hebben immers veel met elkaar te maken als financiers voor zorg en ondersteuning van de meest kwetsbare inwoners. We hebben hetzelfde doel: onze inwoners zo gezond mogelijk houden. Tegelijkertijd lopen we tegen verschillende uitdagingen aan, door bijvoorbeeld de

verschillende 'schotten' in wet-en regelgeving zoals de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wet langdurige zorg (Wlz). Het is daarom belangrijk om samen op te trekken om de zorg en ondersteuning zo goed mogelijk in te richten. Ouderenzorg, preventie en GGZ zijn belangrijke thema's om samen verder uit te werken. Dit vergt een investering in de samenwerking. Draagvlak voor samenwerking is belangrijk. De kosten van preventieve activiteiten vallen nu vaak in het ene domein en de baten in het andere. Zo zijn de kosten voor gezamenlijke initiatieven voor preventieve maatregelen vaak voor rekening van de gemeente en de zorgverzekeraar, terwijl het zorgkantoor ook financieel gebaat is bij de resultaten van dergelijke initiatieven, doordat zwaardere en/of duurder zorg voorkomen kan worden. Wellicht lukt het om in samenwerking te komen tot een preventiefonds: een gezamenlijke geldpot met zorgverzekeraars, gemeenten en woningcorporaties.